

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 117

מסכת בבא קמא כ"ג-כ"ט

בס"ד, ל' אב תשס"א

השבוע בגליון

- עשיית מלאכה בשבת על ידי כלב מאולף
- שיכור שהשתולל בשמחת נישואין
- הקשר בין אבן שנפלה, לבין אדם ששכח להתפלל
- האם גם אדם שנס על נפשו מתבונן בדרכים?
- הפרשת הזולת מאיסור
- להזיק את ממון הזולת שעומד להזיק את ממוןי
- האם מותר לאדם "לגנוב" חפץ ששייך לו?
- טרגדיית צעדת המוות

דבר העורך

עם ישראל חי

"תמונה, היא הנצחת ריבוע מהמציאות", פלט התייר והנציח במצלמתו את המילים "מה נורא המקום הזה", המתנוססות מעל הכניסה לבית המדרש של חסידי צאנז בעיר צפת.

קודם לכן, עמל מאן דהוא במשך דקות ארוכות להסביר לתייר, ש"מה נורא המקום הזה" הוא לשון שאולה מפסוק, אך אינו בא לציין שבמקום זה אירע דבר נורא.

האיש, דויד, כך הוא מכנה את עצמו, נעים הליכות ובעל פנים מסבירות, קשובות. "אני יכול להיכנס פנימה? להביט, לראות את בית הכנסת?" שאל דויד בהיסוס.

פסענו אל תוככי בית הכנסת ששופץ לאחרונה. שוליו של מניין שחרית מאחר, הציצו מחדרן קטן בפינת בית הכנסת. השעה היתה 10:00 בבוקר. בליל קולות מלא את חללו של האולם הגדול. זוגות זוגות, ישוב האנשים ולמדו. אב ובנו, בחורי ישיבה, בעלי תשובה, כולם עסקו בתורת ה'.

בחור מגודל חבש בכיפה אדירה שישב על מרפסת בית הכנסת והתנועע בעוצמה, שבה את תשומת ליבו של דויד. קולו החזק של הבחור נשמע למרחוק, נישא על כנפי אווירה הצלול של צפת, ודומה היה כי הוא מגיע עד להרים הרחוקים, הרמים והנישאים, המקנים לצפת את נופה וזיווה. "הם לומדים פה, נכון? תורה, זה נקרא תורה, אה?" שאל דויד.

"אתם גרים פה? יש פה ישיבות?"

"רובנו לא גרים בצפת. כעת זו תקופת בין הזמנים, נופש, ואנשים רבים המשך בעמוד הבא

דף כגב/סיסה בו הכלב פטור

עשיית מלאכה בשבת על ידי כלב מאולף

גדולי הפוסקים דנים, האם מותר בשבת לצוות על כלב מאולף להדליק את האור, או לעשות מלאכות אחרות. שאלה זו אינה פשוטה כלל ועיקר, ויש לפרק את גורמי השאלה כדי ללכדה, אך תחילה ניגש לדברי סוגייתנו, עליהם מתבסס הדיון המעניין. מבואר בסוגייתנו, שהמשסה כלב בחבירו, והכלב הזיקו, פטור המשסה. שכן, המשסה רק גירה את ייצרו של הכלב, ואילו תקיפת הכלב נעשתה מרצונו העצמי של הכלב. היזק מעין זה מוגדר כ"גרמא", והמזיק פטור מתשלום על תוצאותיו (רש"י ד"ה "פטור משסה").

כאשר נבוא לדון לעניין הלכות שבת, נגלה, כי המצווה על כלב לעשות מלאכה אף אינו נחשב כ"גורם" המלאכה, למרות שלגבי נזיקין הרי הוא מוגדר כ"גרמא". זאת, משום, שיש לחלק בין אדם המזיק לבין אדם המחלל שבת. שכן, בעוד שהמזיק חייב על נזקים שנגרמו **מטעמו**, מחלל שבת חייב על מלאכת שבת **שהוא עשה**. יוצא, אפוא, שעשיית מלאכה בשבת על ידי כלב, אף אינה נחשבת כ"גרמא". ולפיכך, דנו הפוסקים האם יש סיבות אחרות לאסור זאת.

הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל (שו"ת "הר צבי" או"ח ח"א סי' קע"ד) כותב, כי תחילה יש להבהיר שדיון זה מתייחס אך ורק לאדם שאינו בעליו של הכלב, שכן, בעליו של הכלב ודאי שאסור לו להעביד את כלבו, שהרי התורה ציוותהו על "שבייתו בהמתו", ככתוב (שמות כ"ב) "למען ינוח שורך וחמרך". לעומת זאת, אדם אינו מצווה על שביית בהמתו **של הזולת**, ולפיכך, יש לדון, האם בשבת אדם רשאי להשתמש בכלבו של אחר לעשיית מלאכה.

לכאורה, גם נידון זה נראה פשוט, שהרי, המעביד בעל חי בשבת, עובר על איסור "מחמר", בו נצטוינו שלא לעשות מלאכה בכל בהמה (עיי' "מנחת חינוך" סוף מצווה ל"ב). כלומר, למרות שאדם אינו מצווה לדאוג שכל בעלי החיים שבעולם ישבתו ממלאכה, אך הוא עצמו אסור לו להעבידם. אולם, היו שסברו, כי מאחר שאין איסור להורות לבעל חי לבצע מלאכה שהוא **נהנה מביצועה**, וכגון: אדם המשסה כלב צייד בחיה אחרת אינו עובר על איסור "מחמר" משום שהכלב נהנה מן הצייד (מ"א או"ח סי' שט"ז סי"ד, "אגלי טל" מלאכת צידה סי' מ'). כמו כן, כלב מאולף, נהנה לעשות את הפעולות שלהן הוא הורגל ואולף ואין כל איסור להעבידו בשבת. אך הרב פרנק מכריע, כי הדבר אסור משום שכלב מאולף שנענה לרמיזות מאלפו, אינו עושה כן להנאתו האישית, אלא כדי לרצות את בעליו, ואין זה נחשב שהכלב נהנה מן המלאכה, ועל כן העושה כן, עובר על איסור "מחמר".

דף כ"א/אדם מועד לעולם בין ער בין ישן

שיכור שהשתולל בשמחת נישואין

במהלך שמחת נישואין שהרקיעה שחקים, הערה אחד מן המסובים אל גרונו

המשך בעמוד הבא

לעילוי נשמת

מרת

דבורה הפטקה ע"ה

ב"ר ישראל ז"ל
נלב"ע ה' אלול תשנ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **דוד גולני** ז"ל

ב"ר יוסף אריה ז"ל
ליום השלושים לפטירתו
כ"ט תמוז תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י חתנו ובתו

הר"ר **ליפא** ז"ל מרת **צביה מאיר** שיחיו
קרית קריניצי רמת גן

לעילוי נשמת

הר"ר

זאב בורק ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע כ"ט אב תש"ס

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

המשך מעמוד קודם

נמשכים אל העיר הרגועה והיפה הזו.
"סלח לי. האנשים האלה, מה הם עושים כשהם לא בחופש?"
"לומדים תורה".

"נו, אם עכשיו הם בנופש, מדוע הם לומדים? הם בנופש, לא?"

שמש צפתית עמדה במרכז הרקיע והכתה על ראשו של דויד שדמיונו הלכה והתרחקה. ראשו נישא למרומים. שעות ארוכות הוא חקר, שאל ובדק, לאחר ששמע, כי כפי שאדם שיוצא לנופש אינו מפסיק לנשום, כדי להעניק לריאותיו הלאות את האפשרות לאגור כח לקראת עשרות השנים הבאות, כך גם לומדי התורה, וקובעי העיתים לתורה, אינם מרשים לעצמם, או יותר נכון, אינם יכולים להרשות לעצמם "לנפוש" מלימודם.

"אז כנראה לא ידעתי כלום עד היום" הפטיר דויד והלך לדרכו.

בכל מקומות הנופש, אליהם נודדים יהודים שומרי תורה ומצוות, ניתן ב"ה לראות תופעה מעניינת זו, שבעינינו נראית רגילה וטבעית, אך למעשה, היא מסמלת את האמת, את העיקר, כי התורה היא חיינו.

שם, על המרפסת בצפת, מול ההרים הגבוהים, נזכרנו בעובדה מעניינת שהתרחשה ביוהנסבורג שבדרום אפריקה לפני כשנה ומחצה.

המקום - חדר ניתוח בבית חולים ביוהנסבורג. השעה - 9:30 בבוקר. לו היה אדם זר כננס באותה שעה לחדר הניתוח ומתבונן בנעשה שם, אין ספק כי הצוות הרפואי היה נזקק להעניק לו כתרסר מכות חשמל כדי להעירו מעלפנו.

סכין חדה, בוחקת באור הניאון, אחוזה בידיו האמונות של המתנת, פילסה את דרכה באיטיות אך בעקביות בבטנו של המנותח הר"ר פ. יעקב, ששכב על מיטתו בעיניים פקוחות והאזין בשקיקה למשפטים שניסרו בדממה.

אך בל נקדים את המאוחר על המוקדם.

לפני זמן מה, נפטר הגאון רבי **שמשון דוד פינקוס** זצ"ל. הרב פינקוס זצ"ל, הקדיש שנים ארוכות מחייו להרבצת תורה ויראה, וכך, במשך תקופה ארוכה, הוא חילק את זמנו, בין דרום אפריקה לארץ ישראל. "שבועיים פה, שבועיים שם", מספר בנו הרב הלל פינקוס שליט"א מרבני בית מדרשנו.

בדרום אפריקה, ייסד הרב פינקוס זצ"ל שיעורים רבים, ומסר הרצאות מאלפות שלאורך התקרב רבים למסורת ישראל. "הוא היה מוסר שלושים וחמש שיעורים והרצאות במשך שבועיים", שח בנו. הספק שכמעט לא ייאמן.

אחת השיחות הקבועות, ניתנה לפני קבוצת רופאים יהודים שהתכנסו מידי שבוע לשמוע את דבריו הפלאיים, וללמוד עמו בצוותא. "וועד הרופאים", היה מכונה הכינוס הזה.

היה זה לפני כשנה וחצי, כאשר הרב פינקוס זצ"ל עמד ליד בימת בית הכנסת באופקים, עיר מגוריו, נרגש ונסער, ובפיו עובדה מאלפת שאירעה עם "רופאיו".

דוקטור נכבד, רופא אף אוזן גרון, המתגורר בדרום אפריקה, נאלץ לעבור **המשך מעמוד הבא**

המשך מעמוד קודם

כמות ניכרת של משקה חריף. לאחר שהמשקה נתן בו את אותותיו, נטל היהודי השמח כוס זכוכית, ולקול מצהלות הנוכחים ניפץ אותה בקיר. אחד המשתתפים נותן ידיו על עינו ופרץ בזעקות שבר, התברר שרסיס זכוכית פגע בעינו וגרם לה נזק. הנפגע תבע את המזיק ודרש לפצותו על הנזק שנגרם לו. אולם, בפי השיכור היו מספר נימוקים להגנתו. **ראשית**, במשנה (לקמן פ"א) מבואר, ששוטה שהזיק פטור. והשיכור, הרי אינו שונה מן השוטה. **שנית**, מאחר שמנהג העולם לשבר כוסות בשמחת נישואין, היתה לו רשות לנהוג כן, והעושה את מעשיו ברשות, פטור (תוס' ד"א ד"ה "כיון"). **בנוסף לכך**, נפסק להלכה (שו"ע או"ח סי' תרצ"ה, רמ"א סעי' ב') שהמזיק מתוך שמחה פטור. מכל הטעמים הללו דרש השיכור לדחות את התביעה נגדו, אך הב"ח (שו"ת סי' ס"ב) דן בנושא והכריע, שהמזיק חייב, מן הטעמים שלהלן.

א. שיכור כלוט אמנם פטור מקיום מצוות, כשוטה, אך אינו פטור על תשלומי נזקיו כשוטה. שהנה, לגבי דיני נזיקין מבואר בסוגייתנו, שאף הישן, חייב על נזקים שגרם. קל וחומר, אדם שהשתכר וגרם לעצמו להגיע למצב זה, חייב לשלם. **ב.** אמנם, נהגו העולם לשבר כוסות בשמחת נישואין, אך בצורה מיושבת ושקולה, ומכאן ועד זריקת כוסות בפראות הדרך רחוקה. **ג.** אמנם, המזיק מתוך שמחה בלא כוונת זדון - פטור. אך הדברים אמורים בנזק מועט בלבד, שנהגו למחול עליו משום השמחה, אולם על נזק כה נורא של עיוורון, ודאי שאין בני אדם מוחלים עליו.

דף כ"ב הכיר בה ושכחה ועמד ונפלה

הקשר בין אבן שנפלה, לבין אדם ששכח להתפלל

האם אדם ששכח להתפלל, נחשב כמי שנאנס? מעניין לגלות, כי מדברי סוגייתנו, סוגיית נזיקין מובהקת, הוכיחו הפוסקים לגבי דיני תפילה, כפי שיבואר להלן.

בסוגייתנו מבואר, שאדם שהניח אבן בחיקו, ולאחר מכן שכח ממנה והיא נפלה והזיקה, אף שהוא חייב בתשלום על הנזק שנגרם על ידו, פטור הוא מתשלום בגין צער, ריפוי, שבת ובושת, משום שלא התכוון להזיק. על פי זה מסיק הרמ"ה (הובא ב"נימוקי יוסף" ח"ב בדפי הר"ף), כי אדם שהיה טרוד בעסקיו ולא התפלל בעוד היום גדול, ולאחר מכן שכח להתפלל, אין הוא מוגדר כמזיד או כפושע, כפי שהשוכח שבחיקו מונחת אבן, אינו מוגדר כפושע. לפיכך, בתפילתו הבאה **עליו להשלים את התפילה שהחסיר**, ואין דינו כפושע שלא התפלל, שאינו רשאי להשלים את תפילתו.

אולם, ה"נימוקי יוסף" (שם) חולק על כך וסובר, שדווקא אדם ששכח שבחיקו אבן, אינו מוגדר כפושע, אך השוכח להתפלל מוגדר כפושע. את דעתו מבאר ה"חתם סופר" (נדרים כ"א בחו"מ סי' מ"ב) בטוב טעם, ואומר, כי יש לחלק בין דיני נזיקין לדיני תפילה. שכן, אדם שיכול היה להתפלל מבעוד יום, נתבע על שגרם מכשול לעצמו ולא התפלל מוקדם יותר, כאשר זכר זאת, כמאמר חז"ל "זריזים מקדימים למצוות", וכך להימנע ממכשול. ממילא, למרות שלאחר מכן הוא שכח להתפלל, עדיין עומדת נגדו הטענה מדוע לא התפלל קודם לכן, ועל כן, אין להגדירו כאנוס. אולם, איש לא יעלה על דעתו לאסור על בני אדם להחזיק בחיקם אבנים, מחשש שמא הם ישכחו שהן מונחות שם. לפיכך, עד לרגע נפילת האבן, אין כל תביעה נגד האדם שמחזיק בה, ואילו ברגע הנפילה אין אפשרות להגדירו כפושע, שהרי באותו רגע הוא שכח שהיה מצויה בחיקו, ועל כן אין הוא מוגדר כפושע אלא כאנוס. להלכה, נחלקו ה"חתם סופר" וה"מגן אברהם" (או"ח סי' ק"ח סעי' ט'), האם אדם זה רשאי להשלים את תפילתו.

טרגדיית צעדת המוות: שאלה מזעזעת של יהודי שהתייסר ארוכות בשל מעשה נורא שאירע עמו בשנות השואה, התגלגלה אל ה"חלקת יעקב" (שו"ת חו"מ סי' ל"ג). שני אחים צעדו בצעדת המוות המפורסמת, כאשר הנאצים ימח שמם, שחשו במפלתם הקרבה והולכת, הצעידו את היהודים בצעדה ארוכה, שבמהלכה נורה כל יהודי שהאט מהלכו או שנרדם בעת המנוחות הקצרות שניתנו להם. במהלך אחת המנוחות, ביקש האח הבכור מאחיו הצעיר להעיר אותו כאשר המסע יתחדש. האח הצעיר קיבל על עצמו את המשימה, אלא שגם הוא עצמו נרדם, וכאשר המסע התחדש לקול צעקות הקלגסים, ניער האח הצעיר אחוז בהלה והחל לרוץ עם יתר אנשי השיירה, לאחר מספר דקות הוא גילה לצער, כי אחיו הבכור איננו עמו. שוב לא היתה לו אפשרות לשוב אל אחיו, וככל הנראה אחיו נהרג על ידי הגרמנים. בתום המלחמה ביקש האח הצעיר לדעת, האם הוא זקוק לכפרה על שלא העיר את אחיו.

בעל ה"חלקת יעקב" השיב לו, כי על פי המבואר בסוגייתנו, ששכחה מוגדרת כאנוס, ובפרט שדעתו לא היתה צלולה עליו, אין הוא נחשב כאחראי למקרה המצער שאירע עם אחיו. אמנם, הוא מוסיף וכותב, כי נכון יהיה אם יקבל על עצמו להתאמץ בכל מאוודו שלא להלבין פנים, שהרי איסור זה יש בו סדר רציחה. כמו כן, ראוי לו שיגדל יתום בתוך ביתו, ויתמוך בלומדי תורה, על שם הכתוב (משלי כ"ב) "נר ה' נשמת אדם" ועל שם הכתוב (משלי כ"ב) "נר מצווה ותורה אור".

דף כ"ב לפי שאין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים

שבירת משקפיים

הגמרא בסוגייתנו מביאה את דברי עולא הסובר, שהמניח כלי ברשות הרבים, חייב על נזקים שנגרמו על ידי כלי זה, ומאידך, המזיק את הכלי תוך כדי הליכתו-פטור, מאחר ש"אין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים". כלומר, אדם אינו מהלך כבהמה שענינה מופנות אל הקרקע שעליה היא פוסעת (רבינו פרץ בשיטה) ובנוסף לכך, האדם שקוע במחשבות תוך כדי הילוכו, ואין ראשו פנוי לסקור את הדרך שלפניו (מאירי שם). אולם, כאשר הכלי הונח במקום שבו רגילים להניח דברים, כגון, חבית שהונחה ליד היקב או ליד בית הבד, על הולכי הדרכים להתבונן ואם נתקלו בחבית והזיקה, עליהם לשאת בתוצאות הנזק (רמב"ם הל' נזקי ממון פ"ג הל' ה', ו'). הלכות אלו, שכיחות ביותר גם בימינו, כפי שניתן להיווכח מהמקרה שלהלן.

בחור ישיבה ביקש מחבירו שיעירו משנתו. משנכנס המעיר לחדר חבירו, דרך בשוגג על משקפיו שהיו מונחות למרגלות המיטה, וריסקם בסוליותיו. היו שטענו ("קנה בושם" ח"א סי' קנ"ד להגר"מ ברנסדורפר שליט"א), כי מאחר שבעל המשקפיים ביקש מחבירו להעירו, הרי בזאת הוא נתן לו רשות להכנס לחדרו, ומעתה, לגבי הבחור המעיר, החדר הוא כרשות הרבים, שאין להניח בה דברים במקום שאין רגילים להניחם, ולפיכך, בעל המשקפיים פשע בכך שהניחם ליד המיטה. מאידך, יש המערערים על סברה זו ("פתחי תושב" דיני נזיקין פ"ח סעי' י'), שכן, דווקא כאשר אדם מהלך ברשות הרבים, אין דורשים ממנו להתנער ממחשבותיו. אולם, בהכנסו לחדר חבירו, עליו להבחין באורחותיו ובמנהגיו של בעל הבית. וכפי שלמדנו בסוגייתנו, שמוטל על ההולכים ליד בית הבד או ליד היקב, להזהר, כמו כן, הנכנס לבית חבירו צריך למקד את מבטו ולהתבונן בדרך הליכתו.

האם גם אדם שנס על נפשו מתבונן בדרכים? שאלה זו עמדה במרכז של סערה רבתי שהתחוללה לפני שנים רבות, כאשר יהודי בשם משה ליפשיץ רדף אחרי נער יהודי במטרה לחלצו מידיהם של ערלים שביקשו להתנכל לו. הנער שלא הבין את כוונתו הטהורה של משה ליפשיץ, החל לנוס על נפשו בבהילות רבה, ותוך כדי מנוסתו, הוא נפל לבור עמוק מלא מים, ומת. אותו משה ליפשיץ שהיה ירא שמים, ביקש מגדולי הדור שיורוהו את דרכי התשובה הראויים לו, ושאלתו עוררה פולמוס ביניהם. הספק שהתעורר היה, האם הכלל שלמדנו בסוגייתנו, ש"אין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים" תקף גם לגבי אדם הבורח, או שמא, אדרבה, מאחר שהוא נס על נפשו, הוא מתבונן ובודק היטב את דרכי הימלטותו, ודרכו להתבונן בדרכים.

לדעת המהרש"ל (סי' צ"ח) אדם שנס על נפשו מתבונן בדרכים, וממילא אין אותו משה ליפשיץ זקוק לכפרה ומחילה. אולם, לדעת ה"חתם סופר" (שו"ת קובץ תשובות סי' י"ח), גם כאשר אדם בורח, אין דרכו להתבונן בדרכים. אמנם, למעשה, הורו כל הפוסקים, כי אדם זה אינו צריך לייסר את נפשו, מאחר שכל מטרתו היתה להציל נפש מישראל, ואדרבה, הוא נהג כהוגן.

דף כז/ב בן בג בג אומר אל תכנס לחצר חבךך שלא ברשות

האם מותר לאדם "לגנוב" חפץ ששייך לו?

נחלקו האמוראים בסוגייתנו, האם אדם ש"נעלם" לו חפץ ולפתע הוא רואה אותו בבית חבירו, רשאי ליטלו, ואין הוא צריך לטרוח לשם כך לבית הדין. להלכה (שו"ע ח"מ סי' ד סעי' א') נפסק כי הוא רשאי. הראשונים מקשים על סוגייתנו מדברי הגמרא במסכת ברכות (הב) המספרת, שברשותו של רב הונא היו ארבע מאות חביות יין שהחמיצו, וחכמים אמרו לרב הונא שעונש זה בא עליו משום שהוא לא נתן לאריסו את חלקו בזמורות הגפן כפי שסוכם ביניהם. חכמים הבהירו לו, שלמרות שהאריס לא עמד בהתחייבויותיו כלפיו, אסור היה לרב הונא למנוע ממנו את חלקו בזמורות אלו. הרי לנו, שאסור לאדם לגבות בעצמו ממון מחבירו, אלא עליו לתבוע את חבירו בבית הדין.

על כן, מבאר המרדכי (בסוגייתנו), שדווקא את **החפץ שנגזל** מותר ליטול מהזולת בלא פנייה לבית דין, אך אין **לגבות חוב** בלא פנייה לבית דין. שכן, כאשר אדם נוטל ממון, או חפץ אחר **תמורת** חפץ שנלקח ממנו, יש לחשוש שהוא לא ידייק בסכום שעליו לגבות. כך גם פסק בעל "שואל ומשיב" במקרה מעניין שהובא לפניו. **בית מסחר לתפוחי אדמה:** בימי הגאון בעל ה"שואל ומשיב" (מהדו"ג סי' שע"א) הקימו שני יהודים בית מסחר לתפוחי אדמה. כל אחד מן השותפים היה נוטל עמו תפוחי אדמה מבית המסחר, מוכר אותם ביריד זה או אחר, ולאחר מכן הם היו חולקים ברווחים.

ויהי היום, ולאחד השותפים התברר, שרעהו מרמה אותו ואינו מוסר לו דיווח מדויק על רווחיו. בשל כך, ביקש השותף המרומה לנהוג כרעהו, ולגבות בחשאי את המגיע לו. בעל ה"שואל ומשיב" פסק, כי אמנם אסור לאדם לגבות בעצמו חפצים תמורת חפץ אחר המגיע לו, מחשש שלא ידייק בשווי החפצים, אך במקרה זה, מאחר שמדובר ברווח ממוני אין חשש שהוא יטעה בגובה הסכום המגיע לו, שהרי הוא יודע את גובה הסכום בו רימה אותו שותפו וסכום זה בלבד

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

ניתוח פנימי דחוף שלא סבל דיחוי. בחדר הניתוח, התקבצו שלשה אנשים. הרופא המנתח, הרופא המרדים והמנותח. שלשתם, שלשת הרופאים, הכירו זה מכבר. הם נמנו על "וועד הרופאים". מידי שבוע הם נפגשו, הכירו ושוחחו, ויחד התחממו לאורה של תורה והתענגו על דבריו של הרב פינקוס זצ"ל.

בפגישת ההכנה לפני הניתוח, הודיע הרופא המרדים, כי מאחר שהחולה מצונן, אסור בתכלית האיסור להזריק לו חומר הגורם להרדמה כללית. "הדבר מסוכן, ועליו להימנע מכך. אנו יכולים לבצע הרדמה מקומית בלבד. עם זאת, ידידי, אל דאגה. לא תחוש בכאבים, כל אזור הניתוח יהיה רדום". **סדין צחור** נמתח על מיטת הניתוחים. המנתח עטה על ידיו כפפות חד פעמיות. המנותח עלה על המיטה והכל היה מוכן לקראת הניתוח. כאשר המרדים כבר עמד הכן עם מזרק ההרדמה, שאל לפתע המנותח "כמה זמן יארך הניתוח?"

"שעה וחצי" השיב המנתח בעודו רכון מעל כלי עבודתו.

"ובכן, מה נעשה שעה וחצי?" תמה המנותח. "אולי נלמד", אמר כשהוא פונה אל ידידו המרדים. הלה, זקף את ראשו בהפתעה, וממחשבה למעשה, הניח הרופא המרדים את המזרק, אך רץ אל מכוניתו, שלף מתא המטען מסכת מכות אותה הם למדו עם הרב פינקוס זצ"ל, שב בזריזות לחדר הניתוח, הזריק את זריקת ההרדמה, ומשנוכח שהכל כשורה, התיישב המרדים ליד מיטת הניתוחים, פתח את הגמרא והחל ללמוד בקול, בעוד המנותח מתרכז בדבריו, כשהוא מתעלם מן העובדה שברגעים אלו הוא נפרד לצמיתות מאחד מאבריו. הזמן חלף עבר לו. המנתח סימן בידיו שהניתוח הצליח, והחל לאחות את התפרים. המנותח הנהן בראשו, והמשיך ללמוד את התורה הקדושה בצוותא עם רעהו הרופא המרדים.

"אין חיים אלא תורה", סיים הרב פינקוס זצ"ל את דבריו. בנו שיחי' מוסיף ומדגיש, כי אביו, כה התרגש והתפעל ממעשה זה, עד שאמר לו, כי הוא מתפלל מדוע הסיפור המופלא לא התפשט בכל העולם היהודי. "הסיפור הזה מראה, כי חייו של היהודי אינם חיים בלי התורה הקדושה. אותו דוקטור מנותח, היה יהודי שקבע עיתים לתורה, למשך שעה, או שעה וחצי ביום. אך בכך שבכל זמן פנוי, אפילו בשעת ניתוח, הוא הגה בתורה, הוא הוכיח, כי התורה הקדושה היא מרכז חייו וממנה הוא שואב את חיותו".

קולות הלומדים בבית הכנסת המשיכו להדהד עוד שעות רבות. עם ישראל חי וקיים.

בברכת התורה

הצ"ח

המשך מעמוד קודם
גם הוא "יגנוב", וממילא רשאי הוא לנהוג כן.
אולם, גם בעל ה"רב פעלים" (ח"מ ח"ג סי' ה') דן במקרה זה, ולדעתו, כאשר באפשרותו של השותף לגבות את המגיע לו בפומבי ולא בחשאיות, יש לחשוש לדעת בן בג בג בסוגייתנו האומר: "אל תכנס לחצר חברך לטול את שלך שלא ברשות, שמא תראה עליו כגנב", אלא שבור את שינוי, ואמור לו שלי אני נוטל" (עי' תוס' ד"ה "אלא שבור"), וכך גם פוסק הרבינו יונה (מובא ב"שער המשפט" סי' שמ"ח) שאסור לאדם לטול את חפצו בצורת גניבה, משום מראית העין.
מן הראוי לציין את דעתו היחידה של הרי"ף (תשו' סי' קל"ג) הסובר שאיסור זה, אינו משום מראית העין בלבד, אלא הוא איסור דאורייתא של (ויקרא יט'א) "לא תגנוב".

דף כח/א ורבו מסרה בו לצאת

גרירת מכונית שחוסמת חניה פרטית

הסוגיות אותן אנו לומדים בימים אלו עוסקות במספר נידונים, ששורשם הוא: מתי רשאי אדם להפעיל כח כנגד הזולת או כנגד ממונו, גם כאשר הלה יינזק מכך. נידון זה מתייחס הן לגבי השאלה האם מותר לאדם להכות את חברו כדי להפרישו מאיסור, והן לגבי השאלה האם מותר להכות ולהזיק את הזולת או את ממונו, כאשר הם גורמים נזק.

הפרשת הזולת מאיסור: מבואר בסוגייתנו, שאדון שהכה את עבדו העברי שסירב לצאת לחופשי, אינו חייב בתשלומי נזק, כיון שהכאתו נועדה להפריש את העבד מן השפחה הכנענית שאסורה לעבד זה מרגע שחרורו. מדברי רש"י (ד"ה "אסורא") האומר "ורשאי להלקות ולהפרישו", אנו למדים, שהדבר מותר לכתחילה. זו גם דעתם של בעל "תרומת הדשן" (ח"א סי' רי"ח) ושל ראשונים נוספים. אמנם, יש הסוברים, כי לדעת הרמב"ם (הל' עבדים פ"ג הל' ה') אין לנהוג כך לכתחילה ("מירומי שדה"). אולם, מדברי שאר הפוסקים (עי' "שדי חמד" ח"ז עמ' קס"ג) עולה, שלכל הדעות, לכתחילה, יש להפריש אדם מאיסור אפי' בכח. אלא, שיש להדגיש את דברי ה"ים של שלמה" (בסוגייתנו) האומר, כי דווקא אדם ירא שמים, שמוחזק ברבים כאדם כשר, רשאי להפריש אחרים מאיסור על ידי הכאתם, אך אין לאחרים הרשות לעשות כן.

עבד איניש דינא לנפשיה: ישנה אפשרות נוספת שבה התירו לאדם לעשות דין לעצמו. הגמרא דנה, האם אדם, שמילאו את חצירו בחביות שמן, בלא נטילת רשותו, חייב ללכת ולבקש מבית הדין שיצוו על בעל החביות לפנותן, או שמא הוא רשאי להלך בחצירו כראות עיניו, בלא לישא באחריות לנזקים שיגרמו לחביות. להלכה נפסק (רמב"ם הל' חובל ומזיק פ"ו הל' ה'), שבעל החצר אינו מצווה להטריח את עצמו לבית הדין. אמנם, כאשר הסרת המפגע אינה כרוכה בטרחה מצידו של בעל החצר, אין הוא רשאי להזיק את החביות, ואם עשה כן, עליו לשלם בגין הנזק (תוס' ד"ה "משבר"). להלכה זו השלכות רבות ואחת מהן באה לידי ביטוי בבעיה שמציקה לאנשים רבים.

חסימת חניה פרטית: אדם, שחנייתו הפרטית נחסמה על ידי כלי רכב זר, פנה אל הגר"י זילברשטיין שליט"א ושאל, האם עליו להזמין גרר או פקח עירוני, ובכך להמתין ולהפסיד זמן רב, או שמא רשאי הוא לגרור את המכונית בכוחות עצמו, אף על פי שמעשהו עלול לגרום נזק לכלי הרכב. על פי המבואר בסוגייתנו, שבעל החצר אינו צריך לחשוש לנזקים שיגרמו לחביות שהונחו בחצרו ללא רשות, פסק הרב זילברשטיין (קונטרס הל' שכנים תשו' צ"ה), כי אין בעל החניה מצווה לטרוח ולהמתין עד שיפנו את המכונית, והוא רשאי לפנותה בעצמו בלא לשאת באחריות לנזקים שיגרמו בשל כך.

להזיק את ממון הזולת שעומד להזיק את ממונו: בסוגייתנו (כח/א) מבואר, ששור שעלה על גבי שור אחר כדי להורגו, אם בעל השור התחתון אינו יכול לדחוף את השור העליון, הוא רשאי לשמוט את שורו, למרות שעל ידי כך השור העליון עלול ליפול ולהנזק, שכן, אדם רשאי להציל את ממונו מידי השור שעומד להזיקו.

בימיו של בעל ה"חיות יאיר", נתקל בעליה של גינת ירק בבעיה בלתי צפויה, כאשר שכנו גידל עיזים ותרגולות ששוטטו בגינתו ועשו בה שמות. כל פניותיו לשכנו שישמור על בעלי החיים לא הועילו, ויום אחד חרה אפו של בעל הגינה למראה תרגול שכירסם עלה כרוב בגינתו, והוא הניף עליו מקל והרגו. בעל הגינה סבור היה שהוא נוהג על פי הדין, שהרי מבואר בסוגייתנו, שכאשר אדם גורם לחבירו הפסד, מותר לניזק להציל את ממונו גם אם השני יינזק מכך.

ה"חיות יאיר" הכריע, כי בעל הגינה נהג שלא כהוגן [עיי"ש בדבריו]. בבית מדרשו עלתה סברה יפה לחלק בין שני המקרים. שכן, דווקא בעל השור התחתון אינו חייב על נזקי השור העליון, שכן, הוא טוען כי התעסק עם שורו בלבד, ואין הוא חייב לדאוג לשור העליון שעומד להזיק את שורו. אולם, עדיין אין ראיה מכך שאדם רשאי להזיק במישרין חפץ שהזיק לו.

"מאורות הדף היומי"

בית המדרש למגיד שיעור דף היומי,
סוכטשוב

בשורה לתושבי

צפון ת"א והסביבה

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה

לייסד שיעור חדש

בדף היומי

השיעור יתקיים בשטיבל

המרכזי רח' בן יהודה 155

החל מר"ח אלול

בכל יום בין השעות

1:00 - 1:35 בצהריים

ע"י מגיד שיעור מרבני בית מדרשו

תפילת מנחה לאחר השיעור

הצבור הרחב מוזמן

כתובת המערכת

רחוב חתם סופר 3 בני ברק ת.ד. 471

טל. 03-610657 פקס. 03-5780243

מחלקת מנויים

המעוניינים להצטרף למנויי "מאורות

הדף היומי" בעברית או באנגלית

בדואר: נא לפנות לטל. 03-616-06-57

בדואר אלקטרוני: נא לפנות

dafyomi@hadaf-hayomi.com

פקס: נא לפנות לפקס 03-574-82-72

המעוניינים להשתתף בהוצאת
הגליון לאור להנצחת יקיריהם
ולעילוי נשמתם, נא לפנות

03-616-06-57

נקודות הפצה בחו"ל

מנצ'סטר: הר"ר מנחם אדלר

44-161-7088575

לונדון: הר"ר יחזקאל אברט

020-84551997

פלג'ת: הר"ר יעקב סנדרוביץ

0475-263759

צרפת: הר"ר יהודה בוכינר

333-88140301

ארה"ב ניו ג'רסי: הר"ר אייזיק פרי

201-871-5850

לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר

818-5098880

מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לקס

514-2744160

בארצות הברית

ניתן לקבל את הגליון "מאורות הדף היומי"
בעברית או באנגלית מידי שבוע בדואר
לפרטים נא לפנות לטל. 718-972-5756

לעילוי נשמת

הר"ר ראובן גומבו ז"ל

ב"ר צבי ז"ל

ויוג' מרת פראדל גיטל ע"ה

ב"ר שמואל ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' משה חיים הכהן ז"ל

ב"ר יוסף אליהו ז"ל נלב"ע כ"ט אב תשנ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

הנוצח ע"י בנו ידידנו

הר"ר אביגדור יהודה כהן ומשפ' שיחי

לעילוי נשמת

הר"ר חיים שלמה יודא שטרן ז"ל

ב"ר מרדכי צבי ז"ל נלב"ע כ"ח אב תשנ"ט

ויוג' מרת לאה ע"ה ב"ר מרדכי ז"ל

נלב"ע כ"ה תשרי תשנ"ז

ובני משפחת הי"ד שגרצחו בשואה

ת.נ.צ.ב.ה.

הנוצח ע"י המשפחה שיחי